

УДК172.12:159.947.23:316.3-044.922

*Грищенко М. здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти
ОПП Педагогіка вищої школи
Науковий керівник: Чередник Л. М.
к.п.н. доцент кафедри педагогіки
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(Київ, Україна)*

ГРОМАДЯНСЬКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СВІТЛІ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Сучасні суспільні трансформації, зумовлені глобалізацією, цифровізацією, екологічними викликами та зміною соціальних парадигм, вимагають переосмислення громадянської відповідальності як важливого чинника розвитку демократичного суспільства.

Громадянська відповідальність - це соціально-правовий феномен, що вивчається у різних аспектах: філософському, правовому, соціологічному, політичному та етичному. Як зазначає науковиця О.Фурман, категорія «відповідальність» знаходиться у полі зору різних наук, але завжди пов'язується із категорією «особистість» або із її «когнітивними станами, поведінкою, обов'язком перед іншими» тощо (Фурман, 2015).

Науковці-юристи (наприклад, О.С. Іоффе та інш.) розглядають громадянську відповідальність як: юридичний обов'язок відшкодувати шкоду, заподіяну порушенням договору або закону; санкцію за правопорушення, спрямовану на відновлення справедливості; інститут цивільного права,

пов'язаний із компенсаційною функцією (на противагу кримінальній відповідальності). Філософсько-етичний підхід до визначення досліджуваного поняття (І. Кант, Ю. Хабермас, українські дослідники В. Лисий, М. Попович) пов'язується, перш за все, із моральним обов'язком індивіда перед суспільством; автономією особистості, яка добровільно бере відповідальність за свої дії; соціальною справедливістю як основою громадянської солідарності. Прихильники соціологічного підходу (Е. Дюркгайм, П. Бурдьє) розглядають громадянську відповідальність як механізм соціальної інтеграції, що забезпечує стабільність суспільства; результат соціалізації, коли індивід усвідомлює наслідки своїх дій для колективу; частину громадянської культури, пов'язану з участю в публічних процесах (наприклад, волонтерство).

Слушним є визначення науковиці Т. Ремех, яка трактує поняття «громадська відповідальність» як духовно-моральну цінність, світоглядно-психологічну характеристику особистості, що «зумовлена державною самоідентифікацією, усвідомленням приналежності до конкретної країни» (Ремех, 2018).

Основними факторами, які визначають зміст поняття «громадянська відповідальність» у сучасному світі є наступні:

1. Правова свідомість і дотримання норм демократії (активна участь громадян у політичному та соціальному житті, дотримання законів, захист прав людини);
2. Соціальна активність, що передбачає участь особистості у волонтерстві, соціальних проектах, громадянських ініціативах, підтримку соціально вразливих груп населення тощо;
3. Екологічна відповідальність – усвідомлене ставлення до довкілля, підтримка сталого розвитку та екологічних ініціатив;
4. Цифрова грамотність та інформаційна безпека – критичне мислення щодо інформації, протидія дезінформації та маніпуляціям.
5. Культурна та міжнаціональна толерантність – взаємоповага, діалог між різними культурами, боротьба з дискримінацією.

Таким чином, громадянська відповідальність у сучасних умовах набуває комплексного характеру, охоплюючи не лише правову та соціальну сфери, а й екологічну, цифрову й культурну. Її формування та розвиток є важливими завданнями освітніх і громадських інституцій, адже саме свідомі й відповідальні громадяни стають рушійною силою позитивних змін у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Фурман О. Громадянська відповідальність особистості як предмет психологічного дослідження. *Психологія і суспільство*. 2015. № 1. С. 65-91.
2. Ремех Т.О. Формування громадянської відповідальності учнів в освітньому середовищі нової української школи. *Практична філософія і Нова українська школа: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції*. 2018. С. 152-155.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Факультет аграрного менеджменту
(кафедра виробничого та інвестиційного менеджменту)
Гуманітарно-педагогічний факультет
(кафедри соціальної роботи та реабілітації)
Purdue University (USA)
Fater Academy of India (India)
Національний університет «Запорізька політехніка»
НТУ «Дніпровська політехніка»**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, АСПІРАНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
«РОЛЬ МОЛОДИ У РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ»**

**15-16 квітня 2025 р.
Київ, онлайн, Zoom**

Роль молоді у розвитку АПК України [Електронний ресурс]: зб. матеріалів ІХ міжнар. наук.-практ. конф. (15-16 квітня 2025 р.). Київ: НУБіП України, 2025. 362 с. PDF-формат; мережеве видання; інституційний репозитарій.

**КОНФЕРЕНЦІЯ ПРОВЕДЕНА В РАМКАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРОЄКТУ
МОДУЛЬ ЖАНА МОНЕ «ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ
ІНКЛЮЗІЇ В ЄС» ЗА ПІДТРИМКИ ЕРАЗМУС+,
101127466 – EPSEI – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

*Рекомендовано до друку Вченою Радою факультету аграрного менеджменту
(протокол № 11 від 19 травня 2025 року)*

Збірник укладено за матеріалами ІХ міжнародної науково-практичної конференції «Роль молоді у розвитку АПК України». Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

The collection is based on the materials of the V International Scientific and Practical Conference "The Role of Youth in the Development of AIC of Ukraine", conducted by the Faculty of Agrarian Management and the Faculty of Humanities and Education of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. The content of the sections is synchronized with the main directions of the conference.

The publication is designed for scientists, teachers, graduate students, students.

Редакційна колегія:

Шинкарук Л.В., д. екон. наук, проф., член-кореспондент НАН України (голова);
Деліні М.М., д. екон. наук, професор; Прушківська Е. В., д. екон. наук, професор;
Сопівник І.В., д. пед. наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи та реабілітації;
Супрун Д.М., д. пед. наук, професор; Осадченко І.І., д. пед. наук, професор;
Власенко Т.О, к. екон. наук, доцент, звідувач кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту;
Алексєєва К.А., к.наук з держ. упр., доцент; Гаврилюк В.П. к.екон. наук, доцент;
Дергач А.В., к.наук з держ. упр., доцент; Лобунець Т.В., к. екон. наук, доцент;
Чемодуров О.М., к. екон. наук, доцент; Юзба В.О. к. екон. наук, доцент;
Прохорчук О.М., к. пед. наук, доцент; Тілікіна Н.В., к. екон.наук, доцент;
Мовчун С.В., к.екон.наук; Власенко К.О., к.пед.наук; Голева М.С., PhD, асистент;
Будегай В.А., асистент; Кендус Д.І., асистент.

Тези доповідей подано в авторській редакції.

Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів

© НУБіП України,
2025 © Автори, 2025